

APERKAT

izdavač LOM / Beograd • za izdavača Flavio Rigonat  
lektor Momčilo Mihajlović • štampa Caligraph / Beograd  
tiraž 500 • Beograd / 2023.

ISBN 978-86-7958-338-3

MAJA ISKRA  
**APERKAT**  
ROMAN

L O M

BEOGRAD / MMXXIII

© Maja-Iskra Vilotijević, 2023

urednik izdanja  
Flavio Rigonat

*Mojoj majci, Svetlani,  
mom kosmosu*



*Ni uz reku, ni niz reku,  
ja bih preko reke*



## 1.

Ulazim u taksi.

Na radiju svira *The sound of silence*, u izvedbi Džo-nija Keša.

Pada kiša i pada mrak. Sve pada.

Al' pada negde drugde. Jer čitavi bizoni, cepelini i kitovi ako bi se sručili na mene sada, ostavili bi me jed-nako ravnodušnom.

Pogledam kroz prozor – ništa. Pogledam u sebe – ništa.

Negde između Francuske i Višnjićeve taksista kaže:  
„Ovo nije život. Ovo je imitacija života.“

Gutam pljuvačku.

*Hvala lepo i doviđenja.* I ne pogleda me.

Izađem i stojim na vетру. Mrak je.

Osećam se kao nekakav nemi Clint Istvud. Ništa mi više nije važno. Život je zrno peska na mojim kau-bojkama. Koračam ka stanu. Sklanjajte mi se s puta, pomislim.

Usput u izlogu trafike ugledam strip Dilan Dog.

Pomislim kako su za jedan od osnovnih strahova mog detinjstva zaslužni Dilan Dog i njegov *Čovek iz tame*. Pretvorili su moj detinji svet od badema i pauno-vih repova u tu famoznu epizodu iz stripa.

*Flashback, 1989.*

Čovek iz tame pojavljivao se isključivo u mraku i ubijao svoje žrtve kada su to najmanje očekivale – pred spavanje.

Dilan Dog je nedeljama bezuspešno tragao za Čovekom iz tame i na kraju ga ipak sustigao i ubio na nekom kišnom krovu. Spasli su ga stihovi dečje pesmice koje se setio u odsudnom trenutku:

Jedino što može da te spase  
jeste svetlo,  
zna se.

Od trenutka kada je Čovek iz tame stigao u moj svet, strah od mraka postao je sastavni deo mog života. Mesecima sam gasila svetlo pred spavanje gutajući sopstvene šejtane u nadi da će se ujutru ipak probuditi. Nikada mu to nisam oprostila, pa i dan-danas sa Dilanom Dogom imam krajnje čudan i nejasan odnos.

Ali, kako to uvek treba da bude – devojčica je pobedila.

Odlučujuće je bilo to što se moja starija sestra bojala mraka više od mene.

*Ona se boji.* Ta pomisao ispunjavala me je snagom vučice.

Razbila bih Grenland na milijarde kristala, samo da mi je dala znak.

Njoj je tada bilo sedam godina, a meni pet. Igrale smo žmurke sa ovećom bandom dorćolske dečurlije

i u nekom trenutku shvatile da je vreme da se krene.  
Mrkli je mrak, osamdesete.

Rasveta na putu do naše zgrade bila je farsa. Ponekad bismo, ne videvši, zapele za granu, upale u neočekivanu rupu, stale pacovu na rep. Ništa nismo videle. Raj za Čoveka iz tame.

Držimo se za ruke dok prelazimo preko mračnih trotoara. Dlanovi su znojem neraskidivo zalepljeni jedan za drugi.

Ćale je uvek govorio: Stisni zube! I stisla sam.

Drhte mi kolena, drhti mi u grudima, ali što smo bliže kući, sve sam starija i hrabrija, korak je sve smireniji. Pred ulazom u zgradu, već sam starica sa srcem veličine Durmitora i mudro čutim o velikim tajnama univerzuma. Sva gorim od uzbuđenja, od suočavanja sa samom sobom.

Ležemo u krevet. Manje smo od jastuka. Gledamo u plafon, duboko dišemo.

U tom trenutku shvatam: Pobedila sam strah od mraka. Jer sam pobedila.

I evo me, decenijama kasnije, u tom istom mraku, gledam kroz prozor i prisećam se stihova:

Jedino što može da te spase  
jeste *svetlo*,  
zna se.

Ali ne palim svetlo. Mrak prodire u mene, kroz  
usta, kroz uši, lepi mi se za kožu.

Neka dođe Čovek iz tame.

Neka dođe.

Večeras je najebao.

## 2.

*Flashback, 1991.*

Sparno dorćolsko popodne. Imam devet godina.

„Znaš li ti šta je pravi prijatelj?“ iz čista mira me prostreli čale.

Usta su mu poluotvorena, obrve šarmerski ljutite. Kod mog oca sve se uvek svodilo ili na predavanje ili na neku vrstu testa. Moglo je samo da se padne na ispitu.

„Pravi prijatelj je onaj koji će ti, kada ga nazoveš u pola noći i kažeš mu da si ubila čoveka, pomoći da zakopaš leš.“ Ne skida pogled sa mene.

Oči u oči. Obrve su mu u grču. Očekuje moju reakciju.

Manja sam od njegove zenice. Htela bih da pogledam u stranu, ali ne mogu, prikovana sam.

Zastaje mi zalogaj lubenice, dok mi svoju definiciju lojalnosti, kao nekavkom teletu žigoše u srce. Sve se dimi.

Do dan-danas se nisam oslobođila tog spartanskog žiga, i posledica je valjda ta da sam uistinu okružena ljudima koji bi mi i pomogli da zakopam taj neki imaginarni leš.

Ponekad razmišljam o tome.

Zamišljam nečiji poziv u tri ujutru i pitam se koje bi osobe bile vredne života u zatvoru.

Komšinica Dana sa prvog sprata naše zgrade sada bi rekla „Sine, ti znaš da ja ne verujem u Boga. Bogovi su oko mene.“

### 3.

*Beč.*

Nadljudskim snagama uspevam da se izvučem iz kreveta.

Napolju je mraz.

Pijem u klubu *U* kod *Karlsplatz-a*, pretposlednjoj rupi na ovom svetu, smeštenoj na pola puta između bezdana i duševnog autobana. Ništa ne osećam.

Hladna kao Jakutsk, naslonjena leđima na šank, gledam ka podijumu. Bespotrebitni svetlosni efekti, niko ne igra. Dva reflektora ne rade, samo se rotiraju, a ne svetle. Niko ne sme da mi pride, delujem kao nekakav nemi Gari Oldman.

U klub ulazi Faris, filmski kritičar i bivši rukometničar sa Džordan Katalano frizurom. Zgodan je. Jedu ga pogledima, dok korača ka meni. Mlađi je skoro deset godina i jak je kao stena, mogao bi u zubima da me nosi.

Intrigira me već nedeljama. Kad obuče kožnu jaknu, ljubi mi se u usta s njim uz Džefa Baklija.

Posle četvrte votke sa Farisom, prvi put u životu naglas izgovaram čaletovu definiciju prijateljstva. Sama sam sebi čudna. Testiram ga.

Hladan kao polarna riba, gleda u stranu kao da računa i kaže:

„Ja takvih prijatelja sigurno nemam.“

Neusiljeno.

Zastaje mi isto ono parče lubenice u grlu, s kraja osamdesetih.

Tako mi i deluješ, pomislim.

Crkava i treći reflektor. Hladno mi je.

Ćutimo.

Prekida tišinu i kaže da sam divna. Da se oseća tako potpunim kad je uz mene.

Da se razumemo pogledima i da to nije dobro.

Ima devojku, ali ne pitam, ne interesuje me.

Odjednom, probije me nešto u grudima. Neko je pustio Leonarda Koen, *The Gypsy's Wife*. Ispijem votku, tiho spustim čašu na šank i kažem: „Pleši sa mnom“. Umorno mu pružam ruku, gledam ga odsutno. Ustaje, smrtno ozbiljan, uzbuđen. Divno miriše, poljubila bih ga u vrat u nekoj mračnoj zadimljenoj sobi pred svitanje, ili evo, upravo ovde i sada, obučena u farmerke i teget košulju sa stotinama belih srca.

„Ovo je previše. Ti, Koen, ta tvoja košulja“, kaže.

Ćutim i gledam ga u oči. Vidim pejzaže. Ponekad u nečijim očima otkrijem gustinu amazonskih džungli ili bespuća hercegovačkih visoravnih. U njegovim uvek.

„Malo te se bojim“, dodaje.

„Uh. . . Ćuti.“ Razočarano pogledam u stranu.

„Zašto? Meni je to novo.“

„Čeznem za ljudima koji me se ne boje.“ Ali već je kasno. Već je zajebao.

Više nema pejzaža u njegovim očima. Preda mnom stoji samo još jedan drhtavi suprug, kome je hladno, a kasni na voz. Pesma se naglo završava, kreće Đana Nannini, *Bello e impossibile*.

Odmičem se odsutno, kao od gumene lutke. Ide mi se kući.

Hoću još jednu votku? Neću još jednu votku.

Navlačim kapu i nestajem.

Hvala lepo i doviđenja.

Vodi mi se ljubav sa nekim ko bi svom prijatelju pomogao da zakopa leš.

Jebiga.

## 4.

*Beč, moj stan.*

Loše sam spavala. Sanjala sam solitere koji se sami od sebe urušavaju. U snu sam dozivala majku, ali dok je stigla do prozora, neboderi su se već strmoglavili u bronzanu prašinu. Razmišljam o tome dok gledam kroz prozor. U džepu napipam komad papira.

Stari isečak iz novina:

„Ajkule su najokrutniji roditelji: Tokom parenja mužjak oplodi jaja tako što ugura polni organ u otvor na telu ženke. Kod mnogih vrsta, ženka ne polaže jaja, već se mладunci razvijaju u majčinom telu, u nekoj vrti materice, veoma sličnoj onoj koju imaju sisari. Unutra se veći embrioni razvijaju nauštrb manjih, koje braća i sestre pojedu još u stomaku. Pošto su se embrioni donekle razvili unutar majčinog tela, ajkule ih izbacuju i ostavljaju u koralnom udubljenju da se sami bore za život.“

Članak me istog trena u mislima vrati na Dorćol.

*Flashback, 1993.*

Rana jesen.

Luka Macura, četraestogodišnji dorćolac već započetog kriminalnog pedigreea. Te jeseni umetnuta mu

je šina od četrdesetak centimetara u desnu nogu, posle nekakvog okršaja i ranjavanja vatrenim oružjem. Ispunjavao me je iskonskom jezom pri svakom susretu. Bio je, bez sumnje, najzgodniji frajer u kraju i jedan od većih psihopata naših ulica.

Jednog dana, na čošku Cara Uroša i Despota Đurđa zatekla sam sledeći prizor: Macura je zaustavio nekog krajnje neupadljivog momka iz sedmog razreda i već u sledećem trenutku ga prisilio da se skine do gole kože. Navodno je dugovao nekom pare. Posle ponižavajuće porno-serije sklekova, čučnjeva i skokova uvis, Macura ga je, tako golog, polegao na sve četiri i vezao mu pseću ogrlicu oko vrata. Davilicu.

Pošto ju je dobro učvrstio, krenuo je u šetnju oko školskog dvorišta sa svojim kerom, dečakom iz sedmog razreda, koji se potpuno go, četvoronoške i bez vidljivih osećanja kretao uz Macurinu nogu ojačanu šinom.

Nastavnici su na prozorima. Dobro znaju šta se dešava.

Niko ništa ne preduzima.

### *Flashback, 1993.*

Mali Giza, dvanaestogodišnji ciga od metar i po i nekih četrdesetak kila, s ogromnim mladežom na usni, na istom mestu kao Sindi Kraford.

Malog Gizu niko u čitavom kraju nije smeо popreko da pogleda.

Šamarao je sve frajere odreda, i one za tri glave više od njega, i nije mi jasno zašto mu niko nikad, tako sićušnom i lošem, nije razbio njušku.

Pored bujice groznih slika koje povezujem s tom karikaturom, prednjači ona kada je, da bi ostavio utisak na neke starije devojčice iz suprotne smene, ispred moje zgrade zgrabio dva malena, još slepa mačeta. Udarao je njima po betonskoj saksiji u obliku kocke, brisao njima svoje najke, gazio ih. Kada mu ni to više nije bilo dovoljno, uzeo ih je i pritiskao, već tako izmrcvarene, na sveže potkresanu živu ogradu ispred mog ulaza. Devojke su vrištale.

Ako je moj čale za života išta prezirao, to su bile mačke. Bio je lud za životinjama, ali otkako mu je, još kao mladiću, neka mačketina ušetala u golubarnik i u jednoj noći poklala sve golubove, mačke više nije ubrjavao u životinje, već u govna.

Izašao je na terasu i zaurlao na Gizu. „Govno malo, pička ti materina, ostavi te mačke da ti ne bih ja došao dole, grkljan ču ti iščupati, jesi čuo!“

Takve pretnje čale je izgovarao često, ali do te večeri nisam doživela da ih tako odlučno upućuje drugome, a ne meni.

I odjednom, prvi put, čale i ja smo bili na istoj strani, igrali smo u istom timu.

Mali Giza prezrivo je pogledao ka trećem spratu i nekoliko trenutaka zadržao pogled na čaletu. Ćutke su se gledali kao dva kera pri zapišavanju teritorije, posle

čega je čale odsečno viknuo: „Mrš, govno jedno, oca ti jebem!“

Mali se uvređeno i sporo okrenuo u pravcu svoje kuće i čušnuo mrtve mačiće u kontejner.

Čale je ušao u dnevnu sobu, ugasio već dogorelu cigaretu i nastavio da čita *Usta puna zemlje*.

I dalje gledam kroz prozor svog bečkog stana. Gola sam i bosa.

### *Flashback, 1991.*

Prešla sam u novu školu, na Dorćolu.

Čale je trebalo da me upiše u četvrti razred osnovne, ali kako se prethodne noći pošteno napio, nikako nisam uspevala da ga probudim, pa sam u novu školu otišla sama. U trenutku kad sam kročila u razred, svi su se zaljubili u mene.

Svakodnevno sam dobijala pisma, poruke i pozive u šetnju. U prethodnoj školi niko nikad nije bio zaljubljen u mene, a u ovoj dorćolskoj – valjda svi. Nisam umela da se izborim sa svom tom pažnjom. Bacala sam ljubavna pisma u đubre, i ne čitajući ih, naočigled zaljubljenih dečaka, sve dok me jedne večeri predvodnik slomljenih srdaca, Sale Šarić, nije sačekao posle škole i pred celom smenom bacio na školsku ogradi. Nije rekao zašto, ali razumela sam.

Pala sam na stomak, prednji deo tela mi je visio s jedne, a stražnji s druge strane ograde. Dok sam ste-